

proo

primair openbaar onderwijs
veluwe

Beleidsdocument kindermishandeling en/of huiselijk geweld

Primair Onderwijs Noord Veluwe

21 april 2021

Inhoudsopgave

Inleiding

1. Het bevoegd gezag van school
2. Verantwoordelijkheden van school in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat
3. Sociale kaart
4. Kindermishandeling en huiselijk geweld
5. Route bij signalen huiselijk geweld en kindermishandeling

Bijlage	Formulier aandachtspunten
Bijlage	Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar
Bijlage	Het centrum voor Jeugd en Gezin, CJG
Bijlage	Communicatie

Inleiding

De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is per 1 januari 2019 verbeterd en aangescherpt. Het is een stappenplan waarin staat hoe hulpverleners kindermishandeling signaleren en melden.

De hieronder vermelde uitwerking van het afwegingskader is geldig voor het gehele onderwijsveld. Daarnaast is het afwegingskader van toepassing voor bijvoorbeeld leerplichtambtenaren. In de vernieuwde Aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is voorgesteld een aandachtsfunctionaris verplicht te stellen voor iedereen die met de Meldcode werkt.

Een school dient een protocol Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling voorhanden te hebben.

Nunspeet, 21 april 2021

1. Het bevoegd gezag van [naam basisschool]

Overwegende:

- dat [naam basisschool] verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van dienstverlening aan zijn leerlingen en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan leerlingen die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat van de medewerkers die werkzaam zijn bij [naam basisschool] op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met leerlingen en ouders/verzorgers attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;
- dat [naam basisschool] een meldcode heeft vastgesteld zodat de medewerkers die binnen [naam basisschool] werkzaam zijn, weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat [naam basisschool] in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de medewerkers bij deze stappen ondersteunt;
- dat onder *medewerker* in deze meldcode wordt verstaan: de medewerker die voor [naam basisschool] werkzaam is en die in dit verband aan leerlingen van de basisschool zorg, begeleiding of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- dat onder leerling in deze meldcode wordt verstaan: de leerling aan wie de medewerker zijn professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende

de Wet bescherming persoonsgegevens; de Wet op de jeugdzorg;
en de Wet maatschappelijke ondersteuning

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

2. Verantwoordelijkheden van [naam basisschool] in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt [naam basisschool] er zorg voor dat:

2.1 Directie en bestuur:

- de meldcode opnemen in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid van de organisatie;
- een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling (mogelijk de intern begeleider) aanstellen;
- deskundigheidsbevordering opnemen in het scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden aan medewerkers, zodat medewerkers voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar stellen om de medewerkers te ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen de organisatie en in de kring van ouders bekendheid geven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- afspraken maken over de wijze waarop [naam basisschool] zijn medewerkers zal ondersteunen als zij door ouders in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

2.2 De Aandachtsfunctionaris:

- als vraagbaak functioneren binnen de organisatie voor algemene informatie over (de meldcode) kindermishandeling;
 - signalen herkennen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
 - kennis hebben van de stappen volgens de meldcode;
 - de sociale kaart in de meldcode invullen;
 - samenwerkingsafspraken vastleggen met ketenpartners in de meldcode;
 - de uitvoering van de meldcode coördineren bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
 - waken over de veiligheid van de leerling bij het nemen van beslissingen;
 - de genomen stappen evalueren met betrokkenen;
 - toezien op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
 - toezien op dossiervorming en verslaglegging.
-

2.3 De Leerkracht:

- signalen herkennen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overleggen met de intern begeleider bij zorg over een leerling aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoeren die zijn voortgekomen uit het overleg met de intern begeleider of andere betrokkenen, zoals observeren of een gesprek met de ouder;
- de resultaten bespreken van deze ondernomen stappen met de intern begeleider of andere betrokkenen.

2.4 De directie en de medewerkers zijn niet verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al, dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
 - het verlenen van professionele hulp aan ouders of leerlingen (begeleiding).
-

3. Sociale kaart van *[naam basisschool]*

Deze sociale kaart invullen met de organisatiespecifieke samenwerkingspartners. Indien mogelijk ook een contactpersoon invullen.

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)

Telefoonnummer 112

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

4. Kindermishandeling en Huiselijk geweld

4.1 Definitie Kindermishandeling

"Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel."

4.2 De verschillende vormen van kindermishandeling:

Er zijn verschillende vormen van kindermishandeling:

- Lichamelijke mishandeling: alle vormen van lichamelijk geweld, zoals slaan, schoppen, knijpen, enz.
- Lichamelijke verwaarlozing of onthouding van (medische) zorg: het kind krijgt niet de zorg en verzorging die het nodig heeft.
- Emotionele of geestelijke mishandeling: een volwassen persoon scheldt het kind regelmatig uit, reageert afwijzend en is vijandig tegen het kind of maakt het kind opzettelijk bang. Hieronder valt ook de situatie waarbij een kind getuige is van geweld tussen ouders of verzorgers.
- Emotionele of geestelijke verwaarlozing: doorlopend tekort aan positieve aandacht voor het kind. Negeren van de behoefte van het kind aan liefde, aandacht, warmte en geborgenheid.

Seksueel misbruik

Seksueel misbruik bestaat uit alle seksuele aanrakingen of handelingen die een volwassene een kind opdringt. Dit varieert van begluurd worden of moeten toekijken bij seksuele handelingen van de volwassene, tot betasting en verkrachting.

Zie ook

- [Jeugdwet](#) Wet over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor jeugdhulp en jeugdzorg
- [Veilig Thuis](#) Wil je advies of hulp bij problemen thuis? Bel met Veilig Thuis op 0800-2000 (gratis en 24/7 bereikbaar).
- [Kindermishandeling definitie en vormen](#) Nederlands Jeugdinstituut

Vaak komen de verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling. Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën.

5. Afwegingskader: onderdeel van de meldcode

De Verwijsindex

In de Verwijsindex geef je aan: ***Ik ben betrokken en wil samenwerken!***

De Verwijsindex is **ondersteunend aan professionals** die betrokken zijn bij kinderen en jongeren tot 23 jaar.

Er kan een melding gemaakt worden wanneer je je als professional zorgen maakt over een kind/jongere. Meer informatie over wanneer melden: <https://handreikingmelden.nl>

Het **doel** van de Verwijsindex is:

- 1) *vroegtijdige samenwerking ter voorkoming van dubbelingen en escalaties;*
- 2) *als betrokkenen zichtbaar zijn voor andere organisatie;*
- 3) *zicht bieden en krijgen in het aanwezige netwerk;*
- 4) *tijdige inzet van de meest passende zorg.*

Artikel 7.1.5.1 van de Jeugdwet geeft aan dat meldingsbevoegden zonder toestemming van de jeugdige of zijn wettelijk vertegenwoordiger een signaal mogen afgeven in de Verwijsindex wanneer zij vermoeden dat de gezonde en veilige ontwikkeling naar volwassenheid daadwerkelijk wordt bedreigd.

Algemene Verordening Gegevensbescherming schrijft voor dat de jeugdige of zijn wettelijke vertegenwoordiger vooraf op de hoogte moet worden gebracht van het feit dat een signaal wordt afgegeven in de Verwijsindex.

Zorg dat je je keuze om te signaleren kunt onderbouwen en leg je onderbouwing vast. Zo ga je altijd zorgvuldig te werk. Hou je aan het privacyprotocol van de eigen organisatie wanneer je na het ontstaan van een match in overleg gaat met de andere betrokkene(n).

Handleiding Verwijsindex

Inloggen: <https://signaleren.multisignaal.nl/signaleren/login>

Helpdesk: 0187 64 1747 of helpdesk@multisignaal.nl

Een signaal afgeven:

- Klik op de knop '*geef signaal af*' en er opent een scherm waarin je het BSN-nummer van de jeugdige kunt invullen.
- Geen BSN-nummer? Klik dan op het pijltje achter '*achternaam*' en vul daar achternaam (zonder tussenvoegsel(s)), geslacht en geboortedatum in. Klik vervolgens op de knop '*check*'
- De cliëntgegevens en jouw eigen gegevens verschijnen in beeld. Kloppen die? Klik dan op '*signaal afgeven*'.

Overzicht van gesignaleerde cliënten inzien:

In het beginscherm zie je onder de groene knop '*geef signaal af*' de knop '*mijn cliënten*'. Klik daarop:

Als je cliënten hebt, waarop je nog actie moet ondernemen verschijnt bovenin een rode balk met daarin de tekst: Eén of meerdere signalen vereisen uw aandacht. Toon deze signalen.

Er verschijnt een lijstje met cliënten. Klik op de cliënt om te zien wat je nog moet doen (meestal moet nog worden afgestemd met een matchpartner of verloopt een signaal binnenkort en kun je het verlengen).

Verder kun je in dit scherm cliënten zoeken door een zoekterm in te vullen en kun je jouw cliënten rubriceren op 'type match', 'afstemming' en 'regie' door de blauwe buttons te gebruiken.

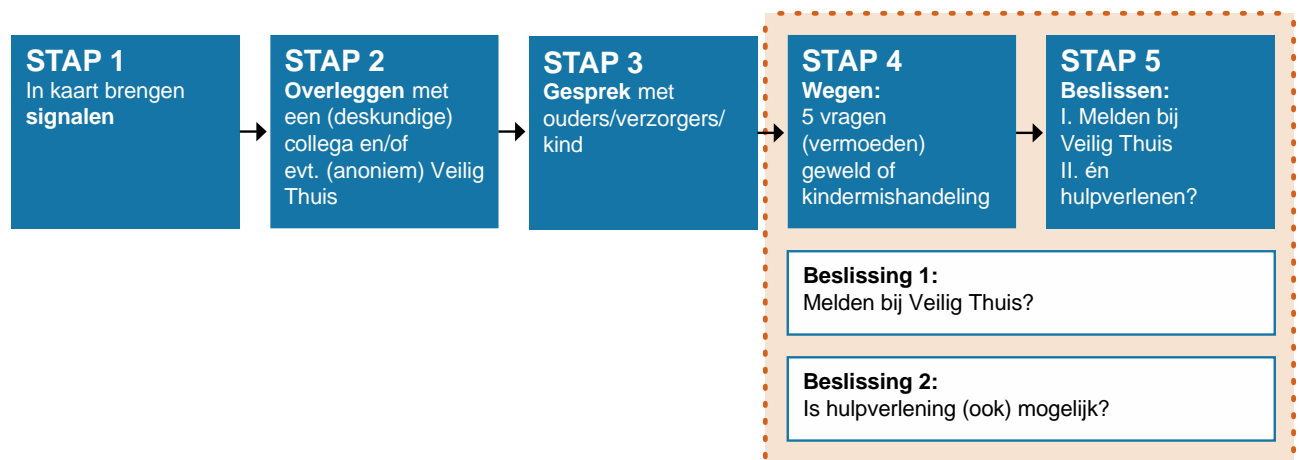
Afhandeling match:

- open de cliëntkaart;
- spreek met de matchende partij af wie de regie heeft en leg dat vast bij 'cliëntregisseur' en eventueel 'gezinsregisseur';
- geef onder het kopje 'matchende signalen op deze cliënt' aan dat *afstemming* heeft plaatsgevonden.

Tot slot kun je in de matchkaart onder 'mijn signaal' signalen bewerken. Bijvoorbeeld verlengen, deactiveren of overdragen aan een collega.

Meldcode

Onderstaand figuur toont de vijf stappen uit de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Ter ondersteuning van de beslissingen in stap 5 is in stappen 4 en 5 een afwegingskader toegevoegd.

In Stap 5 worden twee beslissingen genomen: het beslissen of een melding bij Veilig Thuis noodzakelijk is en, vervolgens het beslissen of het zelf bieden of organiseren van hulp mogelijk is.

Het is van belang dat in stap 5 beide beslissingen en in de genoemde volgorde worden genomen. Als melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, moet de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp in overleg met betrokkenen en Veilig Thuis beantwoord worden. Melden is niet verplicht en kan ook anoniem.

Privacy

Op 25 mei 2018 is de nieuwe privacywetgeving (AVG) van kracht geworden. De AVG is een algemeen kader dat niet inspeelt op specifieke situaties, zoals een vermoeden van kindermishandeling. Daarom geldt als algemene regel dat een specifieke wet voor een bepaalde sector prevaleert boven de algemene norm van de AVG. Dat geldt dus bijvoorbeeld voor de Wetten PO, VO, Leerplichtwet etc. De wet Meldcode gaat dus ook voor de AVG. Het recht om dossier aan te maken en te melden bij Veilig Thuis is dus onverminderd van toepassing.

Uitwerking van de vijf afwegingsvragen en beslissingen in stappen 4 en 5 van de meldcode voor het Onderwijs en Leerplicht

1. Vermoeden wegen

Ik heb de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en

A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten

B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling

Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte (in geval het vermoeden door schoolmedewerker wordt geconstateerd). Ga verder naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionarissen en bevoegd gezag)/leerplicht in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:

A: NEE -> ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Ben ik, of iemand anders in mijn school¹ of een ketenpartner² /ben ik als leerplichtambtenaar in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA -> ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn.

Zo concreet mogelijk maken en documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5.

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren³ van de veiligheid van alle betrokkenen.

¹Hierbij valt te denken aan functionarissen uit de 2e lijnsondersteuning in de school, altijd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag (dus geen docenten, wel een zorgcoördinator, een vertrouwenspersoon, een orthopedagoog, een schoolpsycholoog, een intern begeleider, een schoolmaatschappelijk werker,....)

²Betrokken functionarissen vanuit de gemeente. Per gemeente verschillend; hierbij valt te denken aan de leerplichtambtenaar of een medewerker van een buurt- of wijkteam dat betrokken is bij de school of een medewerker van de GGD/Jeugdgezondheidszorg.

³Aanbeveling: spreek een nazorgtraject af. Leg termijnen en verwachtingen vast.

Algemene meldnormen (leidende principes t.b.v. afwegingskaders)

Het doen van een melding bij Veilig Thuis van mogelijk huiselijk geweld of mogelijke kindermishandeling is een professionele norm en als zodanig noodzakelijk:

Meldnorm A	In ALLE gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid.
Meldnorm B	In alle ANDERE gevallen waarin de aandachtsfunctionaris/leerplichtambtenaar meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Meldnorm C	Als een aandachtsfunctionaris/leerplichtambtenaar die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Acute onveiligheid, structurele onveiligheid en disclosure

Acute onveiligheid	
Definitie	Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting	Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft. • (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe. • Poging tot verwuring. • Wapengebruik. • Geweld tijdens de zwangerschap. • (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar. • Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking). • Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel. • Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief verstrekt of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt. • Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn. • Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs. • Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling. • een minderjarig kind dat alleen gelaten wordt in huis zonder toezicht en verzorging van een volwassene • Minderjarigen die opgesloten worden in huis en onthouden worden van eten en drinken • Minderjarigen die met een alleenstaande ouder leven, waarbij deze ouder een acute psychose krijgt • etc.

Structurele onveiligheid

Definitie	Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting	Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none">• Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige (psychosociale, relationele) problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden.• Vergelijkbare situaties met kwetsbare ouderen en een mantelzorger.• Ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade kan veroorzaken.• Escalerende vormen van stalking in partnerrelaties.• Minderjarige die geregeld getuige is van huiselijk geweld tussen ouders.• Minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben.• Minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden.• etc.

Disclosure

Definitie	Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Toelichting	<p>Als een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.</p> <p>Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/verzorgers bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex)partnerstalking, huwelijksdwang, mensenhandel, eengerelateerd geweld en oudermishandeling.</p> <p>Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.</p> <p>Bij de keuze voor wel/niet melden staat de veiligheid van het slachtoffer altijd voorop.</p>

Bijlage: Formulier Aandachtspunten

Gegevens van de melder:

Naam, adres en relatie tot de betrokkenen

Gegevens van de betrokkenen:

Naam, adres van de ouders/verzorgers; naam en geboortedatum van het kind; verblijfplaats van het kind

Waarover bestaan de zorgen?

Problematiekbeschrijving; hoe lang bestaat het probleem, ervaren de betrokkenen de situatie als probleem?

Zorggedrag/signalen kind:

Ontwikkeling en functioneren; specifieke problematiek

Gezinssituatie en achtergrond:

Gezinssamenstelling; ouderlijk gezag; culturele achtergrond; woon- en werksituatie; ondersteuning vanuit de omgeving; specifieke problematiek bij de ouders

Eerdere hulpverlening:

Welke hulp is tot nu toe geboden/welke hulp is nu nog aanwezig

Reden van de melding:

Samengevat beschrijven dat de situatie waarin het kind zich bevindt bedreigend is; de ouders geen verandering in de situatie willen en/of kunnen brengen; hulpverlening in een vrijwillig kader niet tot stand komt

Belangrijke adressen:

Kindercentrum:

Huisarts:

Hulpverlenende organisaties:

Bespreking van de melding:

Datum van de bespreking/aankondiging van de melding; reactie van de ouders/verzorgers; afschrift van de melding aan de ouders. Ja/nee en zo nee waarom niet

Bijlage Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar

Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling. Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen! De signalen die in deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van verzorgers en gezin genoemd.

Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele *en/of* cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- regressief gedrag
- niet zindelijk

Relationele problemen ten opzichte van de verzorgers:

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de verzorgers
- onverschilligheid ten opzichte van de verzorgers
- kind is bang voor verzorger
- kind vertoont heel ander gedrag als verzorgers in de buurt zijn

Relationele problemen ten opzichte van andere volwassenen:

- bevriezing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend

Relationele problemen ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
 - is niet geliefd bij andere kinderen
 - wantrouwend
 - trekt zich terug in eigen fantasiewereld.
-

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- labiel, nerveus gespannen
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- destructief
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- vermoeidheid, lusteloosheid
- niet huilen, niet lachen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- schuld- en schaamtegevoelens
- zelfverwondend gedrag
- eetproblemen
- anorexia / boulimia
- slaapstoornissen
- bedplassen / broekpoepen

Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling):

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing):

- slechte hygiëne
- onvoldoende kleding
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel door onvoldoende zorg

Overige medische signalen:

- ondervoeding
- achterblijven in lengtegroei
- psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

Kenmerken verzorgers / gezin

Verzorger-kind relatiestoornis:

- verzorger troost kind niet bij huilen
 - verzorger klaagt overmatig over het kind
 - verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
 - verzorger toont weinig belangstelling voor het kind
-

Signalen verzorger:

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus en gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van buitenschoolse opvang afhaken
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- verzorger met psychiatrische problemen
- verslaafde verzorger

Gezinskenmerken:

- 'multi-problem' gezin
- verzorger die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaaleconomische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etcetera
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

Specifieke signalen bij seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken:

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina en/of anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen en/of zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen:

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind (parentificatie)

Gedragsproblemen:

- Afwijkend seksueel gedrag
 - excessief en/of dwangmatig masturberen
 - angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
 - seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
 - niet leeftijdsadequaat seksueel spel
 - niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
 - angst voor zwangerschap
-

- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

Signalen specifiek voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen:

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- alcohol- of drugsgebruik
- opstandigheid
- angst
- depressie
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid
- zichzelf beschuldigen
- verlegenheid
- suïcidaliteit

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- gebrek aan sociale vaardigheden

Schoolproblemen:

- schooluitval
- moeite met concentreren
- overcompenseren (opvallend extra inzet op school)

Signalen specifiek voor het syndroom van Münchhausen by Proxy (MBPS):

- onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- medische gegevens over eerdere behandelingen is moeilijk te verkrijgen
- symptomen verdwijnen wanneer verzorger en kind worden gescheiden
- een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- de moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en dringt daar zelfs op aan
- voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- de volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulpen, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- de moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- vaak van arts wisselen

Bijlage Het Centrum voor Jeugd en Gezin, CJG

Inleiding

Het Internationale Verdrag van de Rechten van het Kind biedt elk kind het recht om gezond en veilig op te groeien. Dit is een brede maatschappelijke opdracht waar we als professionals samen voor staan. De vele goede basisvoorzieningen ondersteunen jeugdigen en ouders bij het opgroeien en opvoeden. Het CJG bundelt deze krachten, zodat optimaal samengewerkt kan worden in het belang van jeugdigen en opvoeders.

Rol gemeente

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het realiseren van een CJG. Dat houdt in dat gemeenten de regie voeren over het realiseren van een CJG en afspraken maken met partijen die lokaal de uitvoering verzorgen.

Doelen

- Het bevorderen van de algemene gezondheid, een optimale opvoeding en een brede ontwikkeling van alle jeugdigen;
- Voorkomen van problemen bij gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden;
- Vroegtijdig inzetten of mobiliseren van effectieve steun of hulp bij problemen die een belemmerende invloed kunnen hebben op een gezonde en veilige ontwikkeling.

Het CJG bouwt voort op reeds bestaande contacten van ouders en jeugdigen met basisvoorzieningen, zoals consultatiebureau, kinderopvang en school. Het CJG benut de bestaande netwerken die er rond het gezin en in de wijk zijn. Het is dus geen nieuwe voorziening, maar bundelt bestaande krachten en breidt die, waar wenselijk en mogelijk, uit.

Uitgangspunten

Het kind staat centraal en niet het belang van de organisatie. Dit betekent dat ook ouders en jeugdigen zelf bij hun hulpverleningstraject betrokken worden.

Bijlage: Communicatie

Gesprek met kinderen

Ook als een leerling nog jong is, is het van belang dat de medewerker het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk is of als het te belastend voor hem is. Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken zonder dat de ouders daarbij aanwezig zijn, zodat de leerling zich vrij kan uiten. De medewerker hanteert hiervoor de regels die binnen de school van toepassing zijn. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van de leerling, van de medewerker of die van anderen, kan ook in deze sector worden besloten om toch een eerste gesprek met de leerling te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd.

Kindermishandeling aanpakken is een zaak van volwassenen

Het doel van een gesprek met een leerling is het ondersteunen en het laten uiten van gevoelens en gedachten van de leerling. Het doel van een gesprek is *niet* om via de leerling de situatie te onderzoeken. De leerling is het slachtoffer en kan hierdoor in een onveilige situatie geraken of kan gaan worstelen met loyaliteit ten opzichte van de ouder. Wees u bewust van de sterke loyaliteitsgevoelens van een kind ten opzichte van zijn ouders. Val nooit de ouders af tegenover de leerling, al hebben ze nog zulke afschuwelijke dingen gedaan. De leerling zal over het algemeen geen vertrouwen meer

hebben in iemand die zijn ouders veroordeelt. Wel kan het gevoel van de leerling worden verwoord of bevestigd.

Beloof nooit geheimhouding

Zeg nooit op voorhand geheimhouding toe aan een leerling. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als er beloofd wordt om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte gegeven wordt, komt de medewerker voor een groot dilemma te staan als de leerling vertelt dat het mishandeld wordt: hij/zij moet dan of het vertrouwen van de leerling schenden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. De medewerker die een leerling geheimhouding belooft uit angst dat de leerling anders blijft zwijgen, moet zich wel bewust zijn van de consequenties van deze belofte. Als een medewerker geen geheimhouding wil toezeggen kan hij/zij de leerling wel beloven dat de te ondernemen stappen van te voren aan de leerling verteld zullen worden.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijkerwijs betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. De ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, als regel te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

Positie van de leerling en zijn ouder(s)

Is de leerling nog geen 12 jaar oud, dan voert de medewerker het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de leerling.

Is de leerling 12 jaar of ouder dan wordt het gesprek gevoerd met de ouders en met de leerling zelf.

Melding zonder gesprek met de ouder(s)

In de instructie bij de vijfde stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van contacten met de ouder over de melding. Het gaat om situaties waarin de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van een gesprek worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de leerling van school weg blijft en hierdoor uit zicht raakt.